

► onder stroom

Engagement nieuwe stijl

De VARA is 85 jaar en dat moest gevierd worden. Tussen de coryfeeën door werd nog even de geschiedenis van de socialistische omroep aangestipt. Compleet met kraaiende hanen, een reidans op de Paasheuvel en de zelfgebouwde radio – uitgevonden om de werkende mens te vormen. Met datzelfde motief werden in die jaren omroepen opgericht om de luisteraars met christelijke, katholieke, vrijzinnig-protestantse en algemene boodschappen te inspireren. „Van pakweg 1880 tot 1980 bestond één grote consensus tussen alle partijen: het volk moest verheven worden”, zei socioloog Bram de Swaan (1942) in een interview, zaterdag in *de Volkskrant*. „Maar de mensen van Veronica en de rijke zakenjongens die hen financierden, vonden dat helemaal niet. Er viel niets te verheffen, zeiden zij, het volk was goed zoals het was. Zij hebben dat verregaand gewonnen. Wat je nu ziet, is de hoon van de triomferende machten tegenover een kleine culturele elite die het eigenlijk al heeft afgelegd.”

Ik dacht terug aan de honende manier waarop PowNed afscheid nam van Harry Mulisch: straatinterviews met volk dat nog nooit van de schrijver had gehoord. Even later zag ik premier Rutte in het *Jeugdjournaal* verklaren dat hij het liefst piano speelt en luistert naar klassieke muziek. Wie weet werd Rutte wel tot de muziek bekeerd door de *Zaterdagmatinee*, waarmee de VARA zijn aanhang muzikaal stichtte op die heroïsch veroverde vrije dag. Nu geeft hij leiding aan een kabinet dat een streep zet door het Muziekcentrum van de Omroep: drie vermaarde orkesten en

Illustratie Tomas Schats

een koor die jarenlang bijdroegen aan de VARA-matinee. Daarmee trekt dit kabinet een triomfantelijke lange neus naar De Swaans culturele elite: het volk zoekt zelf wel uit waar het naar luistert. Symbolischer einde van een tijdperk is niet denkbaar.

Maar uit een interview in *NRC Handelsblad* van zaterdag klonk weer anderwetse bevoegenheid op. De schrijver David Van Reybrouck (1971) van *Congo* stelde dat de generatie die nu in politiek en media de dienst uitmaakt, bang is „om zich te branden aan een engagement dat fout kan uitpakken”. Kwaliteitskranten en linkse partijen beschouwen het publiek te veel als klant, zei hij, terwijl het niet behaagd maar serieus genomen wil worden. „Een bepaalde vorm van standvastigheid lijkt mij van groot belang in deze turbulente tijden.”

Gloort daar een nieuwe dageraad?

TOM ROODUIJN

► sculptaal

splijt
kwestie

splijt-kwes-tie (de ~ (v.), ~s)

ZNW

	onderwerp dat tot verdeling leidt
	de bouw van nieuwe kerncentrales blijft een ~

In het artikel over kernenergie van 15 november 2010 en in 'Als er een moment is, dan is het nu' (5 november 2010) schrijft Marcel aan de Brugh over de discussie omtrent de kernenergieplannen in Nederland.

www.sculptaal.nl

Ontwerper Joris Visser maakt nieuwe woorden op basis van de actualiteit.

► ik@nrc.nl

Tegen het oorlogsmonument bij het Antwerpse Stadspark liggen de herdenkingskransen die er op de nationale feestdag van de Wapenstilstand zijn neergelegd. Daarnaast ligt nog een omgewaaid dranghek.

In het park kom ik de gebruike-lijke lopers, wandelaars en hon-denbezitters tegen. Hier en daar ligt een afgewaaide tak op de grond.

Als ik na het joggen het hek rechtzet, lees ik het bordje dat er-aan zit: 'PARK AFGESLOTEN DOOR STORM. Vanwege de kans op afbrekende takken kan de stad uw veiligheid niet garanderen.'

FELIX VAN DE LAAR

Ook een ikje maken? Stuur maximaal 120 woorden naar ik@nrc.nl.

We presteren om
gezien te worden

Ijdelheid is een deugd, zegt Frank Meester

► Iemand die een goed leven wil leiden kan niet zonder een dosis ijdelheid, zegt Meester.

► Nee, zeggen anderen. „Ik denk dat juist onzichtbare mensen de samenleving bij elkaar houden.”

Door HIDDE TANGERMAN

Als je met de auto door het platteland van de Verenigde Staten rijdt is de kans aanwezig dat je op rariteiten als de grootste kruiwagen, de langste werphengel of de grootste Jojo ter wereld stuit. Zo'n alledaags voorwerp staat dan op reusachtige schaal sprookjesachtig langs de toegangsweg tot een stoffig stadje tentoongesteld. Zo weet de automobilist dat hij niet zomaar een willekeurig platte-landschap passeert, maar bijvoorbeeld Alma, Arkansas, spinaziehoofdstad van de wereld en thuishaven van het grootste blik spinazie op aarde. Of Port Isabel in Texas, waar – inderdaad – de grootste werphengel ter wereld prijkt.

Het zijn voorbeelden die op de lachspieren werken en eerder bedrukken wat ze proberen te verhullen, namelijk dat er waarschijnlijk weinig te beleven valt. Desondanks doet men een verwoede poging om zichzelf boven de grauwe middelmaat te verheffen. Dat is grappig maar ook herkenbaar. Ijdelheid zit immers in ons allemaal. De drang om je te onderscheiden en door anderen gezien en gewaardeerd te worden is een universele behoefte. Het inter-

wen behoorde ijdelheid nog tot de ondeugden”, zegt Pranger. „Dus de codes waarin men zich manifesteerde waren die van nederigheid.” Die codes lijken ver weg te staan van onze huidige samenleving, maar volgens Pranger integreren ze soms heel harmonieus. „Neem de VS. Amerikanen geloven erg in de maakbaarheid van de samenleving. Tegelijkertijd komt hun hele moraliteit uit het protestan-tisme voort, waar een sterk nederig-heidsideaal geldt. Dat kan heel goed samengaan.”

Volgens filosoof Frank Meester is er echter niets mis met ijdelheid. Vo-rige maand verscheen van hem het boek *Zie Mij, filosofie van de ijdelheid* waarin hij de stelling poneert dat ij-delheid in feite een deugd is. Volgens Meester is ijdelheid de drijfveer achter alle grote kunst. Die maken men-sen namelijk omdat ze er heimelijk naar streven iets groots na te laten, waardoor hun naam generaties lang wordt onthouden en zij in hun wer-ken kunnen voortleven. Ijdelheid spoort talentvolle jonge kunstenaars, musici en sporters aan om hard en ge-disciplineerd te blijven oefenen, zo-dat ze later roem en eer kunnen beha-len. Maar ijdelheid is ook de benzine van de gewone man en vrouw, stelt Meester, omdat het al op kleine schaal zijn werk doet. „Onze ijdelheid maakt onze kleinste succesjes tot een reden om door te gaan. We zijn blij met ieder complimentje en putten daar kracht uit.”

Volgens Meester is ijdelheid de per-fecte balans tussen de extremen van egoïsme of narcisme aan de ene kant en slaafse volgzzaamheid aan de ande-re. Als je ijdel bent, denk je aan jezelf, maar omdat je goed wil overkomen houd je tegelijkertijd rekening met de mening van anderen. „Iemand die een goed leven wil leiden kan niet zonder een dosis ijdelheid”, conclu-deert Meester.

Een klein beetje ijdelheid is niet erg, zegt filosoof Jan Bor, maar het blijft in grote proporties wel een pro-bleem. „Ijdele mensen zijn voortdu-rend bezig met een beeld van zich-zelf”, zegt Bor. „Maar dat beeld dat ben je niet. Daarom zeg ik juist: in ij-delheid zit een enorm zelfbedrog. Het staat jezelf in de weg, want je bent voortdurend bezig om energie te stoppen in dat beeld dat je niet bent. De grote filosofen zoals Kierkegaard en Socrates wijzen naar iets dat voor-bij dat beeld ligt.” Wat dat precies is, kun je volgens Bor niet definiëren. „Je kunt het wel voelen. Net zoals je voelt of iemand eerlijk is. Uiteindelijk gaat het niet om ijdelheid, maar om een soort eerlijkheid. Eerlijkheid is waarachtigheid en dat is voor mij het-zelfde als waarheid.”

Hoe zit het dan met kunst en ande-re grote werken? Is ijdelheid werke-

lijk de drijfveer van de kunstenaar of wetenschapper? Soms misschien. Van Newton is bekend dat hij erg ijdel was. Wellicht dat roemzucht hem heeft gedreven tot zijn grote ontdek-kingen. Maar het is moeilijk vol te houden dat een schilder als Van Gogh werd bewogen door ijdelheid. Hij verkocht tijdens zijn leven slechts één schilderij. Het moest hem toch al vroeg duidelijk zijn dat de wereld niet stond te springen om zijn kunst. Toch bleef hij tot aan zijn dood onver-moeid doorwerken. Jan Bor: „Grote kunstenaars zoals Samuel Beckett, Van Gogh, Mondriaan of Rembrandt breken door dat schijnbeeld van ijdel-heid heen, omdat ze juist iets willen laten zien wat verder gaat. Ze sugge-

► Ijdele mensen zijn voortdurend bezig met een beeld van zichzelf ◀

rereren met beelden een werkelijkheid waarover je niet kunt spreken.”

Ook liefde kan aanzetten tot grote kunst. Zo gaf de Indiase mogolheer-ser Shah Jahan in de 17e eeuw op-dracht tot het bouwen van de Taj Ma-hal, uit liefde voor zijn vrouw die stervende was. Het bouwwerk sym-boliseert daarom nog altijd wat ware liefde tussen twee mensen vermag. Toch is er voor ijdelheid als deugd ook wel iets te zeggen, zoals Meester betoogt. De Van Dale definieert ijdel-heid immers als „de zucht om door anderen bewonderd en geprezen te worden”. En om jezelf geliefd te ma-ken bij anderen is het verstandig om sociaal, vriendelijk en voorkomend te zijn. Zo schreef de Franse schrijver François de la Rochefoucauld in de 17e eeuw al: 'De deugd zou niet zo ver gaan, indien de ijdelheid haar geen gezelschap hield.'

Jan Bor houdt echter vol dat je er als mens naar zou moeten blijven streven om voorbij de ijdelheid te gaan. „Ik vind dat ijdelheid leegte is. Al dat bevestigd willen worden door anderen, dat is toch kinderachtig? Ik geloof dat mededogen pas ontstaat als je jezelf kunt vergeten. Zoals Fran-ciscus of Moeder Theresa, die waren niet ijdel.” Maar is dat niet het stadi-um van heiligheid? „Ja, maar dan ma-ken we daar weer een plaatje van en dat moet je niet doen. Ik denk dat er heel veel heiligen rondlopen zonder dat wij merken dat ze er zijn. Dat zijn de bijzondere mensen. Ik denk dat juist al die onzichtbare mensen de sa-menleving bij elkaar houden. Die mensen zijn helemaal niet met ijdel-heid bezig.”

Foto AFP